

EL NAIXEMENT DEL MOVIMENT FEMINISTA A GIRONA

puri molina

Els moviments socials es forgen, entre d'altres coses, a partir d'una sèrie de processos d'elaboració de relacions socials que ajuden a configurar-los. El moviment feminista a Girona també respon a aquesta premissa. L'itinerari històric que seguirem comprèn la dècada des de l'any 1975 al 1985, i ens referirem bàsicament a les poblacions de Girona i Salt. Aquesta limitació geogràfica no vol dir de cap manera que no hi hagués col·lectius de dones en moltes altres poblacions gironines ni que les seves veus no es deixessin sentir, en més d'una ocasió, on calia una resposta reivindicativa en defensa dels drets de les dones i en contra de la discriminació.

Algunes pinzellades històriques

Podriem situar el naixement del moviment feminista a l'any 1976, data molt significativa per l'explosió social i política que va comportar la mort física del dictador, pocs mesos abans, i per tant la desaparició de la dictadura, precedida d'un període històric molt llarg, cruel i destructor de moltes il·lusions per a l'alliberament de la dona que havien començat a quallar 40 anys abans.

Aquest ressorgiment del feminisme a tot Catalunya s'estructurà posant unes bases en comú amb reivindicacions molt globals i concretes. Una gran síntesi d'això van ser les Jornades Catalanes de la Dona que tingueren lloc a Barcelona durant quatre dies del maig del 1976. Les Jornades, recollides en un llibre, ens demostren pel seu nivell de reflexions que el moviment de dones ja existia en vida del dictador i que la necessitat de canviar i crear una nova societat era una aspiració molt desitjada per nombrosos grups i col·lectius de dones. Així ho demostren les adhesions de més de cent associacions, grups, departaments i vocalies de dones que donaren el seu suport a les Jornades. Més de quatre mil dones, de molt diversa procedència, reunides en el paranimf de la Universitat de Barcelona, arribaren a la consecució d'una àmplia plataforma reivindicativa que abastava tots els aspectes de la vida de les dones; de Girona també hi assistírem algunes dones (unes a títol individual, i d'altres en representació del seu col·lectiu). Podriem considerar aquesta trobada, doncs, com la gènesi definitiva del moviment feminista català.

El punt

Les Jornades varen representar un punt d'arrencada, de noves idees, il·lusions i ganes de lluitar per uns objectius clarament reivindicatius, feministes i en defensa de la dona, atès que aquell sotrac històric de 40 anys havia accentuat de manera ferotge la seva discriminació (només cal veure el rol que va representar la Secció Femenina de la Falange, institució amb un gran poder ideològic i d'actuació que va determinar un model social femení alienant i submis), amb unes lleis en què la dona ni tan sols es podia considerar una persona autònoma, tot al contrari, era considerada legalment una ciutadana de segona, sotmesa i relegada sempre al darrere i a l'ombra dels homes.

Els primers col·lectius actuen

L'inici d'organització el podem situar cap a l'any 1975 en el Grup de Dones de Salt, que nasqué a partir de la vocalia de dones de l'Associació de Veïns de Salt (en aquells temps la població era considerada un barri de Girona). Les dones es reunien a Can Panxut en un primer moment, i posteriorment en un local darrere l'ajuntament, en el passatge Sagrada Família, número 8, local de l'Associació de Veïns. Aquest grup va haver de legalitzar la seva condició en el registre d'associacions figurant-hi amb el nom d'Associació de Amas de Casa de Gerona; com a tal, posteriorment van participar en les Jornades Catalanes de la Dona (1) amb l'aportació d'un comunicat on denunciaven les duríssimes condicions laborals i de discriminació que patien

Els grups de dones de Girona i de Salt en una mateixa pancarta.

les treballadores del tèxtil a Salt. L'actuació de les dones saltenques va ser molt pragmàtica: fonamentalment es dedicaren a l'Escola d'Adults de Salt, en varen ser el primer nucli impulsor. La feina amb les treballadores de la fàbrica, juntament amb l'alfabetització de dones adultes, va ser la primera dedicació absorbent d'aquest grup. Es feien classes de cultura general i també per al certificat d'escolaritat; i trobades amb dones treballadores, a les quals s'ensenyava tota mena de coses que fossin útils per a la vida quotidiana, com per exemple posar injeccions. Cada dona hi aportava el que sabia fer. Posteriorment, cap l'any 1976, algunes d'aquestes dones buscaren una seu per a les reunions en un local del Bisbat, al carrer Alemany número 4 de la ciutat, i alhora també formaren part del col·lectiu que s'estava començant a formar amb altres dones de Girona.

La qüestió de la independència de Salt va ser una lluita molt sentida per la població i en la qual van participar amb tenacitat nombroses dones de la vocalia i de l'associació saltenca.

A Gironà, a partir de l'any 1976 es formà l'Associació de Dones de Girona, que aplegava un col·lectiu d'una franja d'edat compresa entre els 20 i els 40 anys i de procedència professional molt diversa: administració, sanitat, ensenyament... Es reunien periòdicament en el local esmentat del carrer Alemany. (Posteriorment, quan les actuacions del grup van tenir un caire més definit, el Bisbat va deixar d'aportar l'espai). L'Associació no va tenir mai una infraestructura pròpia, només disposava d'un espai físic cedit per a les seves trobades, i les necessitats es solucionaven amb aportacions econòmiques concretes. Mai no va arribar a legalitzar-se en el registre d'associacions, va ser fonamentalment un grup de discussió teòrica i d'actuacions pràctiques en coherència amb l'oposició a les situacions socials discriminatòries i injustes que es patien. Els eixos centrals eren la lluita per l'alliberament de la dona i la lluita per la igualtat entre els homes i les dones, amb el qüestionament dels rols en una nova societat que començava a tenir altres cares. Segons consta en un petit escrit, datat el 5 de febrer de 1977, de

convocatòria de reunió ordinària, es plantejava ser un moviment «autònom» en la seva estructura organitzativa —autònom dels homes, dels partits polítics i de les organitzacions de masses—; «democràtic» en el seu funcionament intern, el que implicava la lliure expressió de totes les posicions dins del grup, el dret a l'estructuració de tendències i a l'elecció i renovació de totes les responsabilitats —qualsevol acció o explicació pública feta en nom del grup s'havia d'haver discutit i aprovat abans—; «obert» a totes les dones que volien lluitar per la seva alliberació i que acceptaven els punts mínims de funcionament del grup; i «unitari», ja que havia d'intentar la coordinació amb tots els grups de dones, tant de manera permanent com per accions concretes.

Noves idees, noves aportacions

L'Associació va elaborar un escrit, resum de les conclusions més rellevants aprovades en les Jornades Catalanes de la Dona, on es reivindicaven deu punts i es denunciaven d'altres qüestions referides a la lluita contra la discriminació social, laboral i familiar patida per la dona. La necessitat de portar a debat públic tots aquests aspectes va moure l'Associació a l'elaboració d'una enquesta adreçada a les dones que contenia 40 punts, amb una intencionalitat doble: per una banda recollir l'opinió, i per l'altra fer reflexionar i conscienciar de les reivindicacions pendents de les dones. Així, podem veure com s'hi tractaven aspectes tan rellevants com ara treball, educació, societat i sexualitat, concretats en preguntes que intentaven esbrinar el grau de satisfacció de la dona davant de problemàtiques tan específiques com per exemple si treballava fora de casa, la feina submergida, la discriminació en el lloc de treball, la marginació social o política, les possibilitats d'estudis, l'escola dels fills i filles, les joguines de la mainada, el tracte diferencial rebut pels fills i filles en l'educació familiar i social, les feines domèstiques, la vida sexual, els mètodes anticonceptius, la il·legalitat de l'avortament, el divorci, l'assistència sanitària, etc. El final de l'enquesta convidava les dones a unir-se a l'Associació per tal de lluitar conjuntament contra tot tipus de discriminacions.

També treballaren en les campanyes sobre el delictes de l'adulteri, vigent en la llei fins al 1976 (l'àmbit d'actuació va ser molt estès per tot Catalunya; cal recordar el «Jo també sóc adúltera», eslògan de la campanya en suport de M. Àngels Muñoz a Barcelona, cas paradigmàtic d'una dona a la qual se li va denegar la custòdia de la seva filla per haver estat acusada pel seu marit d'adulteri). Calia eliminar les lleis anacròniques i discriminatòries del panorama legislatiu: la regularització d'una llei de divorci i d'una altra de legalització de l'avortament varen ser dos grans qüestions carregades de polèmica social que les dones afrontaven en les seves reivindicacions.

Les reivindicacions sindicals van ser un altre dels àmbits que l'associació va tenir presents en els seus debats i actuacions. Així, llegim en un pamflet de celebració de la diada del primer de maig de

«El moviment feminista gironí comença amb el Grup de Dones de Salt.»

EL PUNT

Sobre el dret a l'avortament

Els diferents plantejaments davant l'avortament, una qüestió que encara avui es manté vigent i que desperta molta polèmica, van determinar nombroses actuacions. La vocalia de dones de Salt i l'Associació van portar a terme una campanya a favor de la legalització de l'avortament l'any 1979, arran d'uns judicis que tenien lloc al País Basc, a Bilbao, contra 11 dones acusades d'haver avortat. El fet va provocar una onada de suport i solidaritat amb aquestes

l'any 1976 que les dones s'adhereixen a la lluita obrera, reivindicant uns aspectes molt específics: dret al treball, a igual treball igual salari, col·lectivització del treball domèstic, anticonceptius lliures i gratuïts a càrrec de la Seguretat Social, guarderies públiques i gratuïtes, i igualtat de drets per a les mares solteres i per als fills il·legítims, així com l'abolició de la pàtria potestat (dret que, «curiosament», en la legislació corresponia només a l'home). Cal destacar que la redacció d'aquest escrit és un reflex, morfològicament i estèticament parlant, del llenguatge característic dels moviments més esquerrans de l'època.

Durant la diada de Sant Jordi de l'any 1977, la ciutat de Girona va poder gaudir per primer cop a la seva història d'una parada de bibliografia femenina i feminista, que en aquella època va ressorgir amb gran efervescència. Les dones de l'Associació mostraren les seves cares a la ciutadania, darrere una gran pancarta lila i una taula plena de llibres poc habituals en aquells moments en els aparadors de les llibreries.

Un llibre massa atrevit

Un fet concret de discriminació va ser l'acomiadament d'una mestra que impartia classes a l'escola de la fàbrica Torras Hostench de Sarrià de Ter. El motiu va ser «l'atreviment» de donar educació sexual al seu alumnat mostrant-los un llibre (2) que no va agradar gens a l'empresa, la qual va actuar de manera fulminant amb l'acomiadament de la mestra. Tots els grups de dones i altres sectors socials van manifestar públicament el seu rebuig a aquest fet. Tot i haver guanyat el judici a Magistratura de Treball de Girona per acomiadament improcedent, la mestra no va poder continuar treballant. El Tribunal Central de Treball a Madrid va dictar sentència a favor de l'empresa; és a dir, els grans tabús i prejudicis van guanyar per sobre de la raó. Cal destacar que aquest cas va suscitar molta polèmica i protestes i un gran moviment solidari envers la mestra. L'Associació va donar-li suport amb fermesa, realitzant diverses accions solidàries, en les quals també van participar altres col·lectius.

dones. Arreu de tot l'Estat va haver-hi mostres de protesta; no cal dir que varen ser en els dos sentits, i la societat es va veure fragmentada. La campanya a favor de la legalització de l'avortament a Girona va plasmar-se en la recollida de més de quatre-centes signatures i la petició als plens municipals d'alguns ajuntaments perquè es pronunciessin a favor de la despenalització (Figueres va ser el primer Ajuntament a nivell de Catalunya que ho va debatre, promogut pel Grup de Dones de l'Alt Empordà, que també varen recollir signatures i les varen presentar al ple). Calia que es donés sortida a la problemàtica existent i que es deixés al descobert la gran hipocresia social al respecte. Es varen penjar pancartes per diversos punts de la ciutat, es van emetre entrevistes de dones a les ràdios, es van editar cartells amb els eslògans «Cap embaràs no desitjat, la dona decideix», «Anticonceptius lliures per no avortar, avortament lliure per no morir», «Per la legalització de l'avortament» i «No als judicis». La fiscalia del jutjat de Girona va citar dues dones de Salt a declarar per «incitació» a l'avortament. Es va comptar amb la intervenció d'unes conegudes advocades gironines. Varen declarar moltes persones, homes i dones, i finalment es va sobreseure el cas.

Anys més tard, la qüestió recurrent de l'avortament va ser motiu de noves actuacions i intervencions dels col·lectius de dones. Així, el 1983, amb motiu de la diada del 8 de març (i en demanda d'una llei més àmplia que la proposada pel ministeri de Sanitat i de Justícia, projecte que tenia en cartera el Govern socialista), tingueren lloc diversos debats amb enfocaments diferents: a Salt, en el local del PSUC; i a Girona, al bar La Lluna (al carrer Ballesteries) i a la Fontana d'Or (promoguda per l'Associació Pro-vida). Es denuncià també la detenció a Olot de dues dones i un home acusats de pràctiques abortives. Hi hagué comunicats a la premsa, i fins i tot convocatòries de concentracions davant del Govern Civil tot un seguit de dissabtes, promogudes per les Dones de Salt i l'anomenada Comissió pel Dret a l'Avortament de Girona, que a més va redactar un interessant manifest que es titulava «Ser mare és una decisió lliure, no una imposició», on analitzaven

amb profunditat totes les variables sobre el tema de l'avortament, com ara la necessitat de la informació i l'educació sexual en general i a les escoles, els mètodes anticonceptius, la creació de xarxes de planificació familiar, la protecció jurídica a la maternitat, la implicació de la Seguretat Social, etc. En definitiva, es reivindicava una llei progressista que ajudés a transformar el rol que tenia la dona a la societat en un nou context social i democràtic. Aquell mateix any, fent-se ressò de la polèmica, la premsa local va publicar a través de «Presència», suplement dominical del *Punt Diari*, un dossier monogràfic titulat «L'avortament, un crim o un dret?»: s'hi recollien opinions de dones feministes i d'altres persones conegudes del món polític de la ciutat; tothom va poder-hi manifestar la seva opinió. El que era clar era la necessitat d'arbitrar i regularitzar una situació tan discriminatòria.

Cal recordar que fins al 28 de juny del 1985 no s'aprovà per les Corts la llei de l'avortament en els tres supòsits per tothom coneguts.

Diversitat d'opinions

La complexitat de la temàtica social que afecta la dona porta sovint a plantejaments diferents. Cal destacar que entre els dos col·lectius de dones, el de Girona i el de Salt, hi havia diferències d'interessos i de maneres de plantejar la lluita feminista que en ocasions feien difícil l'entesa. El de Girona podríem dir que era més d'ideologia radical, i el de Salt partia d'unes situacions concretes i quotidianes del món de la dona i no es plantejava grans reivindicacions estrictament feministes, tot i que algunes de les dones que estaven en els dos grups sí que por-

taven una militància feminista. Podem caracteritzar l'època com a molt polititzada, ja que la doble militància d'algunes dones, la feminista i la política en determinats partits, influïa en la dinàmica del col·lectiu amb debats ideològics en ocasions molt contundents.

Una parada al passeig de la Copa

Per les Fires de Girona de l'any 1980, les dones van organitzar una parada de bibliografia feminista sota les vies, al passeig de la Copa. Aquesta parada va ser un punt de confluència de nous contactes, de dones noves que es conegueren i s'incorporaren al moviment feminista gironí. Cal destacar que en el mapa feminista català havien aparegut, quatre anys abans, diverses publicacions que tingueren molta acceptació dintre del públic femení, com *Vindicación Feminista*, *Ciudadano* («Dossier: Hacia la igualdad de la mujer»), *Opción* o *Dones en Lluita*, i d'altres associades als moviments sindicals o polítics, com ara *Mujeres Libres* (Època II), de signe llibertari. A Girona, l'any 1976 les Dones del PSC havien editat un butlletí monogràfic amb el títol «Guanyem la igualtat, guanyem la llibertat». Aquest col·lectiu no va tenir comissió de dones com a tal dins del partit fins a la unificació del PSC-Congrés. Les dones que l'integraven, doncs, mantenien una doble militància, i per tant no es pot considerar un grup estrictament feminista.

El cert és que va ser una època molt productiva de literatura sobre el món de la dona. Hi havia molta necessitat d'escriure i també de llegir i debatre.

El Centre de Planificació Familiar

En aquells moments un altre col·lectiu de dones, l'Associació de Dones de les Comarques Gironines (que s'havia constituït l'any 1979 per dones afins i en algun cas militants del Partit Socialista de Catalunya), tenia com a objectiu principal la creació de centres de planificació familiar arreu de les comarques gironines. Amb motiu del 8 de març l'any 1981 van organitzar una festa-homenatge on van presentar tot un seguit de reivindicacions a favor de la dona. Entre els actes de la festa tingué lloc una gran assemblea de dones al Teatre Municipal de Girona, en la qual es materialitzà la ruptura del moviment feminista en dos grups ben determinats: el futur Casal de la Dona i l'Associació de Dones de les Comarques Gironines. Les primeres, que assistiren a l'acte mostrant una gran pancarta on es llegia «La decisió és nostra», volien manifestar la seva independència davant els partits polítics i també la seva opinió davant l'adjudicació municipal del futur Centre de Planificació; la seva postura era bàsicament de militància feminista, al marge dels partits. Abandonaren la reunió mostrant així el seu desacord. Posteriorment també es manifestaren en un ple de l'Ajuntament, en considerar que l'Administració no tenia en compte l'opinió de les dones afectades. Les segones optaren per la via institucional formal, de manera que un dels seus objectius, la creació del

Centre de Planificació Familiar, agafà forma amb el suport de l'Ajuntament socialista de la ciutat, que va fer seva la reivindicació i el febrer de 1982 creà el Centre a Pedret. Aquesta associació també tingué una plataforma reivindicativa prou àmplia, amb reclamacions com una llei de divorci justa, d'acord mutu, sense culpables i no discriminatòria; el dret a la igualtat jurídica, professional i laboral; la creació de centres de formació professional i el lliure accés de la dona a totes les branques; la no-discriminació laboral per raons de sexe, estat civil o edat; la creació de guarderies i altres serveis col·lectius; la creació de centres de planificació familiar, o l'indult per a totes les dones encausades per avortaments. Formada en la seva gran majoria per dones professionals (de sanitat, de serveis socials, etc.), va desenvolupar una important tasca educativa des del Centre de Planificació Familiar (que encara avui funciona i continua amb aquesta tasca formativa a la ciutadania, i molt especialment al jovent), però a partir de la creació d'aquest va deixar d'actuar com a col·lectiu de dones, es va difuminar i va desaparèixer com a grup de pressió reivindicativa.

Un Casal molt actiu

L'Associació de Dones de Girona es convertí en un nou col·lectiu que reaparegué el mes de novembre de 1980 amb el nom d'El Casal de la Dona, que en una primera fase es reunia al carrer del Carme núm. 1. Hi van aparèixer nombroses i noves cares (quasi una trentena de dones figuren en una llista on es registraven les petites aportacions econòmiques al col·lectiu). El Casal va representar un punt de trobada, un espai propi de dones, molt intimista, on tenia cabuda tot allò que contribuïa a les trobades de dones: llibres, música, festes, xerrades, projectes... Era un espai de complicitat per compartir tot allò que envolta el món de les dones. Van commemorar la Diada de la Dona Treballadora del 8 de març de 1981 organitzant un cicle de set dies de cinema feminista al Modern, per tal d'«ajudar a la descoberta dels valors femenins dins una situació actual de privilegi dels valors masculins». La ciutat de Girona va poder gaudir de magnífiques pel·lícules, algunes no exemptes de polèmica: *La fiancée du pirate*, *La sal de la tierra*, *La mujer zurda*, *L'une chante, l'autre pas*, *Looking for Mr. Goodbar*, *Io sono mia*. Després de cada projecció es realitzaven uns petits col·loquis de tal manera que els debats animaven, encoratjaven la lluita que s'intentava portar a terme, creant un clima de conscienciació reivindicativa. També en aquesta diada reivindicaven «un lloc de treball no discriminat per a totes les dones».

L'any 1981 El Casal canvià de lloc i tornà al barri vell, al carrer Bell-Mirall núm. 1. Organitzaren un sorteig per la grossa de Nadal per

recaptar fons. Tal com diu la butlleta de la rifa, El Casal volia ser «un lloc especialment obert a totes les dones, on hi tinguin cabuda i suport les nostres iniciatives, aspiracions i successos quotidians».

L'any 1982 va ser un any especialment prolífic per al Casal, i portaren una activitat quasi frenètica: rodes de premsa, xerrades, exposicions, recitals de poemes, taules rodones, projeccions de cinema... que varen realitzar col·laborant amb les àrees de Serveis Socials i Cultura de l'Ajuntament de Blanes (a la casa de la Cultura) i de Girona (a l'Institut vell) sobre el 50è aniversari del dret del vot de la dona a Espanya. Van muntar una exposició que reflectia les passes prèvies i posteriors a la concessió d'aquest dret, així com la vida quotidiana de les dones. A Blanes, el 8 de març, organitzaren una xerrada per comentar el significat de la diada. També assistiren a les II Jornades Catalanes de la Dona, que tingueren lloc a Barcelona, al Palau de Congressos de Montjuïc, els dies 29 al 31 de maig. El contingut de la trobada va ser molt global, i estava estructurat en debats i intercanvis d'experiències entorn de sexualitat, vocalies i centres de dones, maternitat, família, feminisme i política, dona i treball, dona i salut, alliberament personal i lluita feminista, avortament, i història i cultura de la dona. Val a dir que aquestes segones jornades no van ser tan multitudinàries com les primeres de l'any 1979.

L'activitat del Casal també es va reflectir en moltes xerrades de temàtica diversa: sobre anticonceptius, coneixement del propi cos, la depressió postnatal, etc. No va faltar tampoc la difusió de l'entitat en les festes tradicionals populars; així, la diada de Sant Jordi continuà comptant amb les parades de bibliografia feminista a la Rambla de la ciutat.

Per problemes d'infraestructura i d'altres menes, el Casal va haver d'abandonar el local, que amenaçava ruïna. Això provocà la desaparició del col·lectiu com a tal cap a l'any 1984. Temps abans, l'any 1982, l'obertura d'un bar al carrer Ballesteries anomenat La Lluna i portat per dues dones, va representar un punt informal de trobada de dones que havien militat en els diversos col·lectius feministes i d'altres que senzillament buscaven un lloc on estar i passar l'estona. Posteriorment, cap a l'any 1986, el bar va passar a anomenar-se Tabarca. Les dones que volien hi tenien el seu espai propi per trobar-se. Tabarca fou, en ocasions, seu de diversos actes informatius i reivindicatius.

Cap al final de la dècada

Ja en aquesta època, igual que començava el declivi dels primers moviments socials sorgits amb la dictadura, començà també el declivi del moviment feminista a Girona. Per a algunes protagonistes de l'època, les aliances amb grups alternatius en què participaven

homes, com ara el moviment ecologista (recordem la revista *Fullaraca*, que aplegava els plantejaments de la lluita ecologista), va determinar la desaparició dels col·lectius estrictament feministes en els quals participaven exclusivament les dones. Per a d'altres, la desaparició gradual de la legislació obertament discriminatòria vers les dones, i el fet que algunes institucions socials comencessin a fer seves les reivindicacions feministes, amb la consegüent integració i assimilació dels criteris manifestats pels grups de dones —només cal veure alguna mostra de publicacions (3)—, van contribuir a la progressiva desaparició del moviment feminista com a tal. Podem dir que començà la davallada del feminisme associatiu. Alhora cal valorar molt positivament el rol que va exercir el moviment feminista en el sentit que, gràcies a les seves reivindicacions, es van anar introduint en la societat en general noves lleis, noves acceptacions, noves cultures, nous valors que havien estat quasi una utopia i impensables uns anys abans. S'estava configurant, però, el que Mary Nash anomena «feminisme institucional»: la societat començava a donar respostes d'una manera institucional a la situació de desigualtat home/dona (ja la mateixa Constitució democràtica de l'any 1978, en l'article 14, havia eliminat jurídicament el fet discriminatori per raó de sexe). El procés d'emancipació de les dones hauria d'haver comportat un canvi en el rol dels homes, canvi que malauradament va ser i és molt lent, ja que malgrat la igualtat jurídica persisteix la desigualtat de fet en molts àmbits de la vida, i és molt lentament que s'està assolint una major igualtat d'oportunitats entre gèneres.

Cal recordar que una de les últimes batalles de masses i populars que hi va haver en el panorama polític i social va ser la campanya anti-OTAN pel referèndum de l'any 1986. Les dones varen participar molt activament en totes les manifestacions ciutadanes que es varen portar a terme: escrits a la premsa, publicitat amb l'eslògan «Vota no», una cadena humana que va aplegar un gran nombre de persones agafades de les mans embolcallant diversos carrers de la ciutat de Girona, manifestacions i, finalment, la gran concentració i marxa de protesta de l'Estartit a Pals, els dies 24 i 25 de maig, coincidint amb el Dia Internacional de les Dones per la Pau. Tot i que a Girona no va haver-hi cap grup organitzat de dones antimilitaristes (les dones del Casal novament es manifestaren sobre aquesta qüestió, amb un profund escrit a la premsa). La participació femenina en aquesta lluita reivindicativa va ser molt àmplia. Es contraposava el militarisme als nous valors femenins, molt importants per a les dones. La postura antimilitarista anava contra les estructures militars, de blocs, contra la jerarquització, contra el patriarcat, contra la incorporació de les dones a l'exèrcit, ja que això no representava cap igualtat.

El moviment feminista sempre ha anat lligat a les posicions socials anticapitalistes, i orientat cap a un canvi social i la creació d'una societat més progressista, justa i igualitària per a tothom. La pluralitat d'objectius i mitjans per aconseguir aquesta nova societat, que es defineix amb diferents plantejaments i actuacions, es reflecteix en tota una dècada de la societat gironina. El cert és que moltes

Ens queda l'orgull d'haver fet avançar la societat d'una manera més igualitària.

dones varen deixar-hi la seva petjada, que va servir de pòsit a noves propostes socials, laborals, legislatives i de relacions humanes encaminades a la consecució de la nova societat que moltes volíem i que malauradament encara avui la complexitat social no ha permès. Expressament no hem volgut posar noms propis a aquest recull, però han estat moltes dones gironines i nouvingudes, cadascuna a la seva manera, i en coherència amb la seva forma de mirar i sentir la vida, les que han fet la història del moviment feminista a Girona. Aquest escrit ha volgut ser una síntesi de les seves veus i les seves aportacions. En tot cas ens queda l'orgull de la memòria històrica, l'orgull d'haver contribuït a fer avançar la societat d'una manera més igualitària, encara que les polítiques públiques sovint no hagin esmerçat els esforços necessaris per aconseguir aquesta igualtat.

No en va s'ha dit que el segle XXI serà el segle de les dones. Encara avui queden moltes reivindicacions pendents, però cada vegada més dones fan seves aquestes reivindicacions i les posen en pràctica a la seva vida quotidiana, potser d'una manera discreta i silenciosa. Tot i que manca una estructura organitzativa, la seva tasca les està ajudant a créixer, a ser considerades com a persones adultes, amb autonomia i amb la dignitat que tot ésser humà és mereix.

Puri Molina Requena és mestra.

Notes

1. *Jornades Catalanes de la Dona*. Alternativas. Barcelona, desembre 1976.
2. Peter Mailer. *D'on venim*. Grijalbo. Barcelona, 1974.
3. *La falta de informació es la madre de muchos hijos no deseados*. Departament de Sanitat i Assistència Social de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 1980.
4. *Guía de los derechos de la mujer*. Ministerio de Cultura - Instituto de la Mujer. Madrid, 1984.

Les fonts per a l'elaboració d'aquest article procedeixen de diversos documents «autèntics» de l'època, així com de l'arxiu de la premsa local, però sobretot de converses mantingudes amb més d'una quinzena de dones, que amb les seves aportacions varen ser les autèntiques promotores dels fets. A totes elles vull manifestar el meu doble agraïment, per la col·laboració en la reconstrucció de la memòria històrica del moviment feminista gironí i per haver pogut compartir moltes bones estones, molta vitalitat i il·lusions.